

GEVAREN *van de stad*

• door Gerard Kramer

AAN HET EIND VAN HET VORIGE ARTIKEL HEBBEN WE GEZIEN HOE PAULUS EXPLICIET MELDING MAAKTE VAN ‘GEVAREN IN DE STAD’ (2KOR.11:26). IN DIT AFSLUITENDE ARTIKEL OVER DE ROL DIE STEDEN HEBBEN GESPEELD IN HET LEVEN VAN PAULUS ZULLEN WE ZIEN DAT HIJ MET DEZE GEVAREN NIET DOELDE OP DE RISICO’S IN HET VERKEER OF VAN GEBREKKIGE HYGIËNISCHE OMSTANDIGHEDEN. HET GROOTSTE GEVAAR DAT PAULUS LIEP, WAS VERVOLGING. OPMERKELIJK GENOEG BETROF HET IN DE MEESTE GEVALLEN NIET VERVOLGING DOOR DE HEIDENSE STADSBEVOLKING OF DE HEIDENSE PLAATSELIJKE AUTORITEITEN. NATUURLIJK IS DAT OOK GEBEURD, MAAR HET HEIDENDOM HAD IN HET ALGEMEEN GEEN PROBLEMEN MET MENSEN DIE EEN ANDERE GODSDIENST AANHINGEN.

In het polytheïsme liet men de beelden of attributen van andere goden, bijvoorbeeld van overwonnen volken, probleemloos aanschuiven in de tempels. Heidenen voelden zich op godsdienstig terrein pas bedreigd als ze te maken kregen met aanhangers van een exclusieve godsdienst, d.w.z. een godsdienst waarin een God werd vereerd die geen andere goden naast zich duldde. Zelfs dan werd vaak eerst naar een praktische oplossing gezocht, zoals vooral de Joden hebben ondervonden. Die oplossing bestond uit gereguleerd vreedzaam en tolerant naast elkaar wonen, maar vaak wel

in aparte wijken, met aparte regels en werk-bare afspraken op het gebied van bestuur en godsdienst. We zullen zien dat het in de steden vooral de Joden waren die het Paulus erg moeilijk hebben gemaakt door hem te vervolgen of een vervolging van anderen tegen hem te ontketenen.

Antiochië in Pisidië

Nadat Paulus en Barnabas van Cyprus waren vertrokken, was de eerste grote stad waar zij gepredikt hebben Antiochië in Pisidië. Ook hier heeft Paulus meteen de synagoge opgezocht en

daar op sabbat gepredikt (Hand.13:14). De respons was bemoedigend: men vroeg hem de volgende sabbat terug te komen en opnieuw te prediken. De week daarop kwam zelfs bijna de hele stad samen om Paulus het woord van de Heer te horen spreken (vs.44). Daarna ging het fout, althans, zo zouden wij dat zeggen. De Joden werden jaloers en bestreden Paulus en Barnabas eerst met woorden. Omdat de Joden niet ontvankelijk waren voor Paulus' boodschap werd de heidense bevolking het expliciete doel van Paulus' prediking. Uit vijandigheid stookten de ongelovige Joden de

aanzienlijke, godsdienstige vrouwen op, alsook de voornaamsten van de stad. Het resultaat was een vervolging, waardoor Paulus en Barnabas buiten de gemeentegrenzen van het Pisidische Antiochië werden gedreven. Er zouden meer vervolgingen volgen.

Iconium

In Iconium, de volgende stad, hielden Paulus en Barnabas vast aan hun gewoonte eerst de synagoge te bezoeken. Ook nu was er een enorme respons op de prediking: een grote volksmenigte, zowel van Joden als van Grieken, geloofde. Uiteindelijk ontstond er verdeeldheid in de stad. Door wie? Opnieuw door de ongelovige Joden, die ook ditmaal de heidenen tegen de beide predikers opzetten (Hand.14:2). De situatie werd ernstiger dan in het Pisidische Antiochië. In Iconium rijpte namelijk het plan, zowel van de kant van de heidense bevolking als van de kant van de Joden met hun oversten, om Paulus en Barnabas te mishandelen en te stenigen. De beide predikers streefden echter niet de marteldood na: zij vluchtten. Mocht dat? Jazeker! De Heer had immers in Matth.10:23 zelf gezegd 'Wanneer zij u nu in deze stad vervolgen, vlucht in de andere'. Die andere stad werd Lystra.

Lystra

In Lystra lezen we niets over een synagoge. Kennelijk was het aantal Joden dat er woonde - ze waren er wel, zie Hand.16:2-3 - te gering om een synagoge te kunnen runnen. Toch is ook in Lystra gepredikt, in ieder geval door Paulus. De apostel genas er een invalide man, met als gevolg dat de menigten hem en Barnabas als goden wilden vereren met offers! Dat was nog eens even iets anders dan een vervolging: dit was echt totaal het andere uiterste. De vijand was echter niet blij met de woorden waarmee Paulus en Barnabas de menigten ternauwernood ervan konden weerhouden om hen als de vleesgeworden Zeus en Hermes met offers te vereren. De Joden van Antiochië in Pisidië kwamen de heidense menigte overreden, met als resultaat dat Paulus gestenigd en buiten de stad gesleept werd. Wat deze Joden in hun eigen woonplaats niet was gelukt, daarin waren ze nu geslaagd. Het was dus van kwaad tot erger gegaan!

Filippi

Een geheel andere stad was de Romeinse veteranenkolonie Filippi. Paulus werkte inmiddels samen met Silas en Timotheüs. De drie predikers waren in Filippi terechtgekomen nadat ze samen het gezicht dat Paulus tijdens een nacht in Troas gekregen had, zo hadden geduid dat de Heer hen riep om in Macedonië het evangelie te verkondigen (Hand.16:10). In die stad troffen ze geen synagoge aan, maar wel een Joodse gebedsplaats die door vrouwen werd bezocht. De purperverkoopster Lydia kwam tot bekering, en haar huis werd het begin van het christelijk getuigenis in Europa. Een bemoedigend begin! Maar ook nu zat de vijand niet stil. De slang roert zich als zijn terrein wordt betreden: dat gebeurde toen Paulus één van zijn slachtoffers bevrijdde van een Pythonsgeest. De plaatselijke Romeinse overheid kreeg te horen dat Paulus en Silas gebruiken verkondigden die Romeinen niet behoorden aan te nemen. Ook de menigte stond tegen hen op. Het heidendom ontketende een enorme activiteit, met als resultaat dat de beide predikers gezeseld en in de gevangenis gestopt werden. Maar ook daar leed de vijand een gevoelig verlies: als gevolg van een gerichte aardbeving en een doeltreffende korte prediking kwam de cipier tot bekering! Uiteindelijk erkende zelfs de plaatselijke overheid dat de arrestatie en detentie van Paulus en Silas een illegale en onverstandige daad waren. Niettemin smeekte men hen uit Filippi weg te gaan. Hoe keek Paulus hier later op terug? Hij noemde wat hem en Silas was overkomen, niet vervolging, maar smaadheid, voorafgegaan door lijden. In 1Thess.2:2 schrijft hij: 'Maar hoewel wij tevoren hadden geleden en ons smaadheid was aangedaan in Filippi, hebben wij vrijmoedigheid in onze God gehad om tot u onder veel strijd over het evangelie van God te spreken'.

Thessalonika

Thessalonika was de tweede grote stad in de Romeinse provincie Macedonië. Paulus ging ook nu, zoals hij gewend was, naar de plaatselijke synagoge. Drie sabbatten heeft hij daar gepredikt, met als resultaat dat sommige Joden werden overtuigd, alsook een grote menigte van de godsdienstige Grieken (= proselieten), en niet weinig voorname vrouwen. Een prachtig resultaat! Maar we hebben inmiddels gezien welke

wetmatigheid steeds optrad. Ook nu kwam er activiteit van de kant van de ongelovige Joden, die gebruik maakten van het plaatselijk uitschot en een volksoploop veroorzaakten. Relletjes, zouden wij zeggen. Een zekere Jason werd het tijdelijk slachtoffer van deze ongeregelheden, maar niet Paulus en Silas. Die werden dankzij de goede zorgen van de broeders 's nachts naar Beréa gebracht (Hand.17:10).

Beréa

Onverdroten en onvermoeibaar, moedig en onverschrokken. Dat zijn woorden die bij me opkomen als ik het handelen van Paulus in Beréa zou moeten typeren. Hij ging gewoon, zoals steeds, ook hier naar de synagoge en predikte – alsof er nooit iets vervelends gebeurd was! Opnieuw gaf de Heer veel zegen op de prediking. De Schriften werden dagelijks onderzocht, en veel Joden kwamen tot geloof. De Joden uit het 60 km verderop gelegen Thessalonika waren echter naar Beréa afgereisd om daar roet in het eten te komen gooien door opschudding en verwarring te brengen (Hand.17:13). Ook nu zijn het de plaatselijke broeders die Paulus veilig buiten de stad brachten en hem begeleidden tot Athene toe. In Athene is de apostel echter niet vervolgd, maar het is de vraag of de apostel niet liever een stevige vervolging als reactie op zijn prediking had meegemaakt dan de onverschillige houding van de Atheense intellectuelen....! In Athene is Paulus dan ook maar heel kort gebleven. Hij reisde door naar het naburige Korinthe.

Korinthe

In Korinthe was weinig intellect – ‘niet vele wijzen’, schreef hij zelf in 1Kor.1:26 – maar des te meer zonde. Er stond een grote tempel van Afrodite, en dus was er ook tempelprostitutie. Maar er was ook een synagoge, en die zocht Paulus op om er te prediken. Het evangelie was en is immers ‘eerst voor de Jood, en ook voor de Griek’ (Rom.1:16). In Korinthe wezen de Joden in groten getale de boodschap af, en daarom richtte Paulus zich op de heidense inwoners van de stad. Velen van hen kwamen tot bekering en werden gedoopt (Hand.18:8). De apostel heeft er anderhalf jaar onderwijs gegeven. De Heer had veel volk in die stad, zo had Hij zijn dienstknecht laten weten. Opnieuw kwam de vijandschap van de kant van de ongelovige Joden. Ze probeerden een rechtszaak te forceren, maar Gallio, de stadhouder, liet zich niet door hen gebruiken en verklaarde het hof ‘niet-ontvankelijk’.

Efeze en Jeruzalem

De twee laatste steden die ik wil noemen, zijn Efeze en Jeruzalem. Efeze is weer zo'n stad van uitersten als het gaat om de reacties op Paulus' prediking. Enerzijds predikte hij

er vrijmoedig in de synagoge, drie maanden lang. De wrovel die dit bij sommige Joden opriep, leidde tot een dienst van twee jaar lang in de school van Tyrannus, met een uitstraling naar Joden en Grieken (Hand.19:8-10).

Anderzijds was daar de confrontatie met het heidendom en de commercie, in de persoon van Demetrius en zijn collega-zilvermeden. Zij zagen in dat hun handel in Artemis-tempeltjes gevaar liep binnen afzienbare tijd te stoppen bij gebrek aan kopers. Het grote oproer in het theater, waar men Artemis twee uur lang op uitzinnige wijze eer betoonde, is overbekend. Toch is Paulus niet vanwege vervolging uit Efeze vertrokken.

De laatste vervolging heeft Paulus meegemaakt in Jeruzalem, waar hij werd gegrepen in de tempel. Dit was, historisch gezien, een gevolg van een actie van Joden uit Asia, die een praatje verspreid hadden over wat Paulus met de Efeziër Trofimus zou hebben gedaan. Er loopt dus een lijn van Efeze naar Jeruzalem. We weten dat Paulus uiteindelijk als gevangene vanuit Jeruzalem via Caesaréa in Rome terecht is gekomen, waar het hele pretorium en alle overigen duidelijk was geworden dat hij daar was als gevangene om Christus' wil. Het is wel zeker dat dit niet de bedoeling van de boze is geweest bij het ontketenen van al deze vervolgingen tegen Paulus, waaruit de Heer hem overigens steeds weer heeft gered (2Tim.3:11).

Wat leren we van Paulus

Wat leren we uit Paulus' reactie op deze gevaren? Het meest opvallende aan Paulus' reactie op de gevaren in de door hem bezochte steden vind ik de geestelijke stabiliteit die hij uitstraalde. Niets wijst erop dat hij na een vervolging uit zijn evenwicht was of depressief werd. Per keer taxeerde hij wat de Heer van hem wilde - maar nergens besloot hij om de boodschap dan maar wat minder direct of zelfs helemaal niet te brengen. Hij drong na het ervaren van vervolging of tegenstand de boodschap nooit op, maar ging het evangelie aan een ander publiek brengen (niet meer aan de Joden, maar aan de heidenen) of reisde meteen door naar een andere stad. Als broeders hem daarbij wilden escorteren, verzette hij zich niet. Maar als hij het idee had dat verzet van medegelovigen tegen zijn plannen door menselijke overwegingen werd ingegeven, volgde hij vastberaden de weg die hij als de weg van de Heer beschouwde - zonder zich om de consequenties te bekommeren. Wat een doordouwer - als je dat van Paulus mag zeggen. Wat een schitterend voorbeeld, ook voor gelovigen in de 21e eeuw!